

НАШІ ЮВІЛЯРИ

ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ СЕЛЕКЦІЇ АГРОКУЛЬТУР:
АКАДЕМІКУ НААН ЮРІЮ ЛАВРИНЕНКУ – 70

30 вересня 2022 року виповнилося 70 років відомому вченому в галузі селекції та генетики рослин, біотехнології, рослинництва, зрошуваного землеробства, доктору сільськогосподарських наук, професору, академіку НААН Лавриненку Юрію Олександровичу.

Вчений-селекціонер народився в с. Красний Агроном Снігурівського району Миколаївської області. Шкільні роки пройшли в Херсоні – перші важливі знання майбутній вчений отримував у школі № 29. Живий творчий інтерес та любов до природничих наук привели Юрія Олександровича до вступу на агрономічний факультет Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О. Д. Цюрупи, який він закінчив із відзнакою в 1974 році. Завжди відповідальний, наполегливий і охочий до практичної діяльності Юрій Олександрович упродовж 1973–1974 рр. отримав свій перший виробничий досвід, почавши працювати інженером гідротехніком колгоспу імені XXI з'їзду КПРС Каховського району Херсонської області. В той час на Херсонщині активно розвивалось зрошуване землеробство і сільське господарство Каховського району щороку демонструвало одні з найкращих показників продуктивності в УРСР.

У 1974–1975 рр. молодий фахівець проходив службу на Північному військово-морському флоті в м. Североморську Мурманської області. В 1975 році повернувся на Херсонщину. Творча натура і жага до наукових відкриттів стали вагомими причинами початку трудової діяльності в Інституті зрошуваного землеробства (тоді Українському науково-дослідному інституті зрошуваного землеробства, УкрНДІЗЗ). Спочатку Юрій Олександрович працював молодшим науковим співробітником відділу селекції зернових культур. З 1979 по

1981 роки заочно навчався в аспірантурі УкрНДІЗЗ під науковим керівництвом доктора сільськогосподарських наук Р. А. Удачіна з Всесоюзного інституту рослинництва (м. Ленінград). У 1984 р. в Інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва (м. Харків) блискуче захистив кандидатську дисертацію на тему: «Изменчивость количественных признаков и формообразование в гибридных популяциях яровой пшеницы».

У 1980-х роках площі зрошуваних земель в УРСР постійно зростали. Якщо в 1975 р. їх налічували 1,5 млн. га, то до 1990 р. ці площі були доведені до 2,6 млн га. У зв'язку з цим, зростаючі вимоги сільського господарства потребували від селекціонерів створення великої кількості нових гібридів кукурудзи різних груп стиглості та напрямів використання. Площі зрошуваних посівів кукурудзи в 1987 році в Херсонській області становили 120 тис га. Для інтенсифікації селекційної роботи по кукурудзі в УкрНДІЗЗ молодого талановитого селекціонера перевели на посаду старшого наукового співробітника в лабораторію селекції кукурудзи.

Упродовж 1987–1988 рр. Юрій Олександрович перебував у службовому відрядженні в Афганістані з метою сприяння розвитку селекції і насінництва в цій країні. За результатами досліджень з кукурудзою і пшеницею визначено еколого-генетичну мінливість географічно віддаленого вихідного матеріалу, що походить із Середньоазійського первинного генетичного центру; виділено ряд донорів та носіїв цінних господарських ознак. Також вивчено генофонд зернових культур Республіки Афганістан, надано порівняльну характеристику генотипам пшениці, що різняться за типом розвитку в ідентичних умовах вирощування, та надано рекомендації і практичний матеріал державним установам Афганістану.

З 1992 року Юрія Олександровича призначили на посаду завідувача лабораторії селекції кукурудзи. В результаті спільної селекційної роботи лабораторії і Інституту зернового господарства упродовж 1990-х років було створено низку високопродуктивних гібридів, занесених до Державного реєстру сортів і гібридів України: Борисфен 191 МВ, Борисфен 275 АМВ, Борисфен 301 МВ, Борисфен 380 МВ, Південь 480 СВ та інші.

Паралельно з науковою Юрій Олександрович займався і викладацькою діяльністю. За сумісництвом, у 1999–2000 рр. працював на посаді доцента кафедри зоології та екології Херсонського державного педагогічного університету, а з 2003 р.– професором кафедри рослинництва, генетики, селекції і насінництва ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет». У 2006 році він захистив докторську дисертацію на тему: «Еколого-генетична мінливість кількісних ознак зерно-

вих культур та її значення для селекції в умовах зрошення» за спеціальністю «селекція і насінництво». На той час Юрій Олександрович вже мав заслужений великий авторитет у науковій спільноті України. У 2007 році його обрали членом-кореспондентом Української академії аграрних наук за спеціальністю «біотехнологія в рослинництві», а вже в наступному році присвоїли вчене звання професора. У 2020 р. видатного вченого обрали академіком Національної академії аграрних наук України за спеціальністю «Агрономія (селекція і насінництво)».

Юрій Олександрович присвятив науці 48 років, всі ці роки він працював у відділі селекції. За цей час самостійно та у співавторстві опублікував понад 700 наукових та науково-практичних праць, із яких 35 монографій, навчальних посібників, має 50 патентів та авторських свідоцтв на способи селекції та на сорти пшениці, кукурудзи, сої. За його участі розроблено 4 національних стандарти України.

Непересічний досвід успішної науково-освітньої діяльності вченого-селекціонера є прикладом для наслідування. Під його науковим керівництвом підготовлено 5 докторів наук та 14 кандидатів за спеціальностями «селекція і насінництво», «рослинництво», «сільськогосподарські меліорації». Увесь свій час вчений присвячує науковим дослідженням, постійно консулює, допомагає і підтримує своїх учнів. Юрій Олександрович не лише цілеспрямований, наполегливий і працьовитий керівник, але і чуйна людина, опора для своїх колег та близьких. Він є дуже багатогранною особистістю, поєднує в собі талант науковця, простоту та життєву мудрість, доброту й виключну душевність, любов до життя та наукового пошуку, надзвичайну людяність.

Широкому загалу вчених і виробників добре відомі науково-практичні розробки Юрія Олександровича. Основні напрями діяльності вченого пов'язані з дослідженням генетичних основ селекції та створенням сортів із високою специфічною адаптивністю до умов зрошення, визначенням різноманітності генофонду зернових культур у первинних і вторинних генетичних центрах, теоретичним обґрунтуванням закономірностей генотипної та модифікаційної мінливості селекційно і біологічно важливих ознак зернових культур в умовах зрошення, наукових основах ефективного використання зрошуваних земель, удосконаленні технологій вирощу-

вання сільськогосподарських культур, питаннях адаптивного екологічно безпечного рослинництва.

Юрій Олександрович Лавриненко є членом спеціалізованої вченої ради Д 08.353.01 при Інституті зернових культур НААН (м. Дніпро) зі спеціальностей 06.01.05 – селекція і насінництво та 06.01.09 – рослинництво. Є заступником головного редактора фахового міжвідомчого тематичного наукового збірника «Зрошуване землеробство», членом редакційної колегії журналу «Аграрні інновації» Інституту зрошуваного землеробства НААН, а також членом Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова.

Вчений проявив себе кваліфікованим фахівцем, досвідченим ученим-селекціонером, принциповим, відповідальним, добрим організатором, відкритою і щирою людиною. Він приймає активну участь у суспільному житті установи, надає допомогу аспірантам і науковим співробітникам у проведенні досліджень, підготовці наукових публікацій та дисертаційних робіт. Крім того, є постійним учасником спортивних змагань, виборюючи призові місця. Як експерт у галузі сільськогосподарства постійно підвищує рівень кваліфікації, неодноразово приймаючи участь у міжнародних стажуваннях, курсах підвищення кваліфікації та обміну досвідом у галузі селекції та рослинництва у Франції, Китаї, Туркменістані, США.

Нагороджений Почесними грамотами Міністерства аграрної політики України, Державного департаменту інтелектуальної власності України. У 2012 р. був нагороджений Почесною грамотою НААН, у 2014 р. – Почесною відзнакою НААН, у 2016 р. – Грамотою Херсонської обласної державної адміністрації, неодноразово відзначений Грамотами Херсонської обласної ради, Департаменту агропромислового розвитку Херсонської обласної державної адміністрації.

У 2020 році Юрію Олександровичу у складі вчених-співавторів було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки за наукову розробку «ВИСОКОПРОДУКТИВНІ ГІБРИДИ КУКУРУДЗИ (СЕЛЕКЦІЯ, БІОТЕХНОЛОГІЯ, НАСІННИЦТВО)».

Щиро вітаємо ювіляра, бажаємо міцного здоров'я, довголіття, невичерпаної життєвої енергії, високої працездатності на благо вітчизняної науки, примноження наукових звершень, творчої наснаги, реалізації дослідницьких ідей і задумів, високоякісних сталих урожаїв, процвітання, талановитих учнів!

***Вожегова Р.А.**, доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік НААН,
директор Інституту кліматично орієнтованого
сільського господарства НААН, м. Одеса*